

SOSIAALI- LÄÄKETIETEELLINEN AIKAHAUSLEHTI

JOURNAL OF SOCIAL MEDICINE

Päätoimittaja
Kristiina Manderbacka
editor@socialmedicine.fi

Toimitussihteeri
Krister Björklund
toimitussihteeri@socialmedicine.fi
040-747 8953

Toimitusneuvosto
Elina Hemminki, Lasse Kannas, Jaakko Kaprio,
Antti Karisto, Liisa Keltikangas-Järvinen, Simo Kokko,
Eero Lahelma, Risto Lehtonen, Pekka Louhiala,
Esa Läärä, Jouko Lönnqvist, Heikki Murtomaa,
Ritva Nupponen, Kari Poikolainen, Pekka Puska,
Arja Rimpelä, Elianne Riska, Leena Räsänen,
Sirkka Sinkkonen, Harri Sintonen, Antti Uutela,
Jussi Vahtera, Tapani Valkonen, Hannu Vuori

Julkaisija
Sosiaalilääketieteen yhdistys ry
Socialmedicinska föreningen rf

Puheenjohtaja
Ilmo Keskimäki
Stakes, PL 220, 00531 Helsinki,
ilmo.keskimaki@stakes.fi

Sihtööri
Tuulikki Vehko
PL 598, 00101 Helsinki,
sihteeri@socialmedicine.fi

Neljä numeroa vuodessa
Tilaushinnat vuonna 2007: Jäsenet 35 €
opiskelijat 16 € (Sosiaalilääketieteen
yhdistyksen jäsenmaksu), muut, yhteisöt ja
tilaukset ulkomaille 39 €,
irtonumerot 10 € + postikulut

ISSN 0355-5097
Vammalan Kirjapaino Oy 2007

Pääkirjoitus

4/2007

44. VUOSIKERTA

Ihmisen inherentistä arvosta

Martin McKee kirjoittaa tässä numerossa solidaarisuudesta yhdentyneessä Euroopassa. Hän pohtii miten se, määrittämekö implisiittisesti ihmisten kuuluvan ”meihin” vai ”toisiin” vaikuttaa siihen, katsommeko, että heidän terveytensä ja muu hyvinvointinsa on tarpeen turvata samoilla periaatteilla kuin meidän terveytemme ja hyvinvointimme. Kysymys näyttää viime kädessä olevan siitä, katsommeko näiden toisten olevan arvokkaita.

Katsausartikkelissaan ihmisarvoon, arvokkuuteen ja terveyteen kohdistuvista tutkimuksista Nora Jacobson (2007) erottaa kaksi erityyppistä ihmisarvon käsitettä: pysyvän, syntymässä saadun ihmisarvon ja sosiaalisen ihmisarvon. Perinteisesti ihmisarvon on ajateltu olevan erottamaton osa kutakin yksilöä. Tämä käsitys on ollut lähtökohtana Yhdistyneiden kansakuntien peruskirjassa, taloudellisia, sivistyksellisiä ja sosiaalisia oikeuksia koskeva yleissopimuksessa, Suomen perustuslaissa samoin kuin oikeudenmukaisuutta ja tasa-arvoa korostavassa terveys- ja sosiaalipolitiikassa. Jacobsonin kuvaama sosiaalinen ihmisarvo puolestaan olisi jotakin, joka voidaan menettää ja saavuttaa, ja jota voidaan loukata tai edistää. Se olisi tilannesidonnainen, neuvoteltavissa oleva ja jollain tavoin mitattava. Sosiaalisessa ihmisarvossa olisi siis kysymys siitä, miten

yhteisössä kohdellaan yksilöitä ja ryhmiä – ja miten he kokevat itseään kohdeltavan.

Jacobsonin ajatus ei ole uusi, vaan hän on pikemminkin nimennyt sosiaaliin oikeuksiin liittyvät kysymykset uudelleen ihmisarvon kautta (ks. esim. Rentto 1992). Tämä on houkutteleva tapa avata ihmisarvon käsitettä mitattavissa olevaksi ilmiöksi, mutta se voi myös rapauttaa yleisesti hyväksyttyä eettistä periaatetta jakamattomasta ihmisarvosta. Sosiaaliset oikeudet, joiden toteutumisesta käydään yhteiskunnassa jatkuvaa kamppailua, pohjaavat nimenomaan ihmisarvoon sen jakamattomassa merkityksessä.

McKee on perustellusti huolissaan yhteiskunnallisten jakojen jyrkentymisestä yhdentyvässä Euroopassa. Samalla hän kuvaa oivaltavasti toiseuden kulttuurista syntymistä uskonnollisten ja syntyperään liittyvien jakolinjojen kummallakin puolen. Tämänkaltaisen keskustelu on sosiaalilääketieteellisen tutkimuksen kannalta keskeistä. Selektiiviset raskaudenkeskeytykset, geenitekniikka, eutanasia ja elämän pitkittäminen lääketieteiden keinoin pakottavat pohtimaan eettisiä kysymyksiä. Iäkkäiden ihmisten hoidossa ja palveluissa todetut puutteet, heidän kokemansa yksinäisyys ja muita ikäryhmiä yleisempi vähävaraisuus herättävät kysymään toiseuden historiaa ja nykytilaa heidän kohdallaan. Sosiaalisten oikeuksien

toteutuminen taas näyttää olevan vasta korkeintaan puolitiessä vaikeavammaisten ihmisten kohdalla Valtioneuvoston selonteon (2006) mukaan.

Ihmisarvon, toiseuden ja sosiaalisten oikeuksien yhteen kietoutuminen tulee näkyväksi yhteiskunnallisesti suuntautuneessa terveystutkimuksessa. Martin McKeen kanssa on helppo olla samaa mieltä siitä, että myös tutkijoilta vaaditaan valppautta ja näiden asioiden esillä pitämistä.

KIRJALLISUUS

Jacobson N. Dignity and health: A review. *Soc Sci Med* 2007; 64: 292–302.

Rentto J-P. Vapaus ja vastuu. Yksilöautonomia, ”ihmisoikeudet” ja sosiaalipolitiikka. Teoksessa Kemppainen E (toim.) Yksilön vastuu ja sosiaaliset oikeudet. Sosiaali- ja terveyshallitus, Raportteja 76, Helsinki 1992.

Valtioneuvoston selonteko vammaispolitiikasta. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:9.

KRISTINA MANDERBACKA

Päätoimittaja

PÄIVI TOPO

*VTT, dosentti., akatemiatutkija,
Suomen Akatemia/Stakes*